

Відеолекція 14 Темний бік лідерства

Радий знову вітати вас на нашому курсі. Це буде важка сесія для мене, але керівництво інституту все ж попросило мене провести її. Сьогодні поговоримо з вами про труднощі. Вона називається «Темний бік лідерства». Просто нагадаю, що ми з вами говоримо про лідерство, культуру, бачення, а потім про планування і стратегію, що просувають уперед вашу організацію, церкву або служіння. Попередні лекції я проводив уже кілька разів, але цей урок і наступні я розробив уперше. Під час підготовки я вивчив нові питання, пов'язані з лідерством. Дозвольте навести приклад. Можливо, ви знаєте, хто такий Дарт Вейдер із серії фільмів під назвою «Зоряні війни». В основі фільму лежить думка про те, що існує якась сила, яка об'єднує все. Тому люди шукають її, щоб отримати владу. А Дарт Вейдер представляє темну сторону сили. Інакше кажучи, він той, хто доторкнувся до неї, а імператор доторкнувся до злої сторони, яка відводить людей від важливого і від Бога. Нам не потрібно далеко заглиблюватися в історію людства, щоб згадати про те, що були дуже добрі керівники, компетентні, ефективні лідери. Але їхнє лідерство справді закінчилося погано.

Якщо ви хоча б трохи вивчали історію, то можете згадати Другу світову війну й Адольфа Гітлера. Він був ефективним лідером. Гітлер розумів культуру Німеччини після Першої світової війни, Версальського договору та обмежень, накладених на Німеччину, тому зміг донести до людей бачення бажаного майбутнього. І бачення, яке він запропонував, було потужним. Це був «1000-літній райх», як він увесь час говорив, іншими словами, «царство, яким керує Німеччина, яке триватиме 1000 років». Воно мало охопити всю Європу і, можливо, навіть більше. У нього було сильне бачення, за яке люди вхопилися. У результаті загинули багато мільйонів людей, зокрема близько 6 мільйонів євреїв у печах таборів. Ми не можемо сказати, що це було добрим керівництвом у тому сенсі, що добрий лідер завжди шукає вигоду для людей. Але це було ефективне керівництво, і в ньому було багато злого і руйнівного.

У Сталіна було бачення, що Росія стане Радянським Союзом, завоює всі сусідні держави і матиме над ними вплив. І все ж, він сам був дуже невпевненим у собі лідером. З цієї причини, будь-хто, кому він не довіряв, зрештою помирав. Інші люди, які політично висловлювали думку проти того, куди він веде людей, опинилися в концентраційному таборі, в одному з ГУЛАГів. Сталін був ефективним лідером, тому що нація рухалася в тому напрямку, в якому він хотів рухатися. Але, безумовно, вони створили багато хаосу, руйнувань і болю в минулому.

Ми можемо продовжити вивчати історії людей. Наступний – Саддам Хусейн в Іраку. Він став ефективним лідером, але керував грубою силою і таким чином підкорив собі людей. Завдяки тому, що в нього була досить велика армія в цій країні, він зміг це зробити. У Саддама Хусейна було бачення щодо розширення свого впливу. Він нападав на Кувейт та інші країни.

Ми згадали лише кілька людей, які підтримують темний бік. Так, лідерство може мати темний бік. І ми можемо подивитися на таких людей і сказати: «Ну, ви знаєте, що такого роду речі не трапляються з лідерами в християнському світі, чи не так?» Що ж, реальність така, що є темна сторона, яка може вплинути навіть на християнських лідерів. Я поміщу на слайди кілька старих фотографій. Це Джим і Теммі Фейт Бейкер, які багато років розвивали телевізійне служіння PTL «Praise the Lord». Я вважаю, що Джим почав з хорошої мотивації і написав книги про свій власний досвід. Але, в якийсь момент усе пішло шкереберть. Він почав збирати гроші і пристрасився до марнотратного способу життя. Щоб підтримувати цей марнотратний спосіб життя, Джим збирав гроші, кажучи, що вони призначені для певного служіння, наприклад, для годування бідних. Замість цього гроші були спрямовані на його особисті рахунки. Його сім'ї належали будинки, автівки, їхній собака мав буду з кондиціонером тощо. І, врешті-решт, торгова комісія в Сполучених Штатах звернула увагу на його справи, тому що він продавав членство і те, чого насправді не існувало. Так він опинився у в'язниці. У підсумку Джим і Теммі Фейт розлучилися. Як бачите, його лідерство виявилось дуже негативним. Це мало дуже поганий вплив на церкву, на поширення Царства Божого на землі, на Царство, яке, за його словами, він хотів побудувати. І що змусило його так вчинити? Що змусило повернутися, коли настав поворотний момент, коли марнотратний спосіб життя став для нього важливішим за творення Царства і спостереження за тим, як люди приходять до віри і зростають у ній? Коли це сталося? Навіть йому важко було це визначити. Бідне дитинство було однією з причин, які сприяли його прагненню більшого комфорту, більшого свідчення його успіху.

Джиммі Сваггарт, ще одна людина приблизно з того ж періоду часу. Популярний у країні, всесвітньо відомий пастор, ефективний оратор, побудував велику церкву з великим телевізійним служінням, а потім його спіймали на підбурюванні до проституції. Ви можете прочитати це в журналі People від 7 березня 1988 року. Після падіння Джиммі Сваггарта послідували сексуальний скандал і відлучення від церкви. Як це з ним сталося? І що сталося, коли він опинився в номері готелю, пропонуючи гроші людині, яка виявилася переодягненим поліцейським? У який

момент щось пішло не так? Тепер ви можете сказати: «Я б ніколи не зробив нічого подібного. Я б ніколи цього не допустив».

Ось, що лежить у мене на серці. Я часто згадую деяких людей, з якими був знайомий. Наприклад, людину, яка важко працювала, але їй мало платили. Це дуже поширене серед пасторів тут, у Сполучених Штатах. Деякі з них не отримували зарплату, яка відповідала б їхній освіті. Так, що його сім'я ледь зводила кінці з кінцями. І тут настала криза. Йому не вистачало грошей. І в тій церкві не було встановленої зарплати для пастора. Таким чином, він був тим, хто повністю залежав від пожертвувань парафіян. Одного разу йому просто спало на думку, що він може розв'язати цю проблему, просто взявши трохи грошей. Зовсім трохи і не стільки, щоб помітили пропажу – трохи грошей із пожертвувань. Він так і зробив. Пастор сплатив перший кредитний внесок. Коли він прийшов додому, то був такий зломлений, що впав ниць перед Богом і сповідав свій гріх. Пастор сказав: «Я ніколи більше цього не зроблю!». Але місяці через три-чотири все повторилося. А потім це сталося знову. Зрештою, його спіймали. Пастора засудили і посадили до в'язниці. Що з ним сталося? Звідки взялася ця темна сторона?

Мені відомо, що кілька пасторів, яких я знаю, були залучені до сексуальних домагань. У 2017 році в Сполучених Штатах стався вибух звинувачень проти лідерів уряду, індустрії розваг і багатьох інших осіб. Завдяки руху, що отримав назву від хештега "Мее Тоо" (українською: «Я теж»), багато жінок заявили: «Зі мною жорстоко поводитися в сексуальному плані». На мій превеликий жаль, цього тижня було оголошено, що Білл Хайбелс ухвалив рішення піти у відставку зі своєї посади в Willow Creek ще до того, як він планував піти на пенсію в жовтні. Він пішов достроково через звинувачення, висунуті проти нього за неналежну поведінку. Церква провела розслідування. Ми не знаємо, наскільки це правда це чи ні. Але що відбувалося в ті моменти, коли він поставив себе або дозволив поставити себе в уразливе становище? Усе це – темна сторона лідерства.

Одна з цитат, яка стала для мене дуже значущою, належить Олександрю Солженіцину, російському письменникові, міститься в його книзі «Архіпелаг ГУЛАГ», про який він розповідає. Цей художній твір оповідає про його життя в ГУЛАГу, концтаборі в Росії. Він бачить деяких людей, які крадуть чужу їжу. Але в таборі є лікар, який йому допомагає. Автор намагається розібратися між добром і злом. У заключній частині він робить висновок, цитую: «Поступово мені відкрилося, що межа, що ділить добро і зло, проходить не через держави, не між класами, не між політичними партіями, а прямо через людські серця, через кожне людське серце». Замисліться над цим на мить. Це означає, що у вас є можливість

перейти на свій темний бік, у вас є темний бік. Кожна людина може піддатися спокусі вчинити неправильно.

Статистика, виведена з дослідження про життя пасторів, свідчить про те, що 81% із нас піддавалися спокусі поводитися непристойно з особою протилежної статі в наших церквах. У нас є можливість зробити це. Тепер я згадую про це і говорю особисто про себе. Я поділюся з вами своєю історією. У 2006 році я був поза служінням протягом року. Причина полягала в тому, що в мене склалися, так звані, неадекватні стосунки з однією зі співробітниць. Стосунки були не такими, як ви могли подумати, але вони були недоречними. І коли я зізнався в цьому церковним лідерам, мені довелося відійти від служіння. І мене провели через процес відновлення. Довелося відновлювати стосунки з сім'єю, яка була в шоці від того, що я можу віддати свої почуття іншій людині, моя дружина була глибоко ображена. Я провів місяці, працюючи над тим, щоб обміркувати свій вчинок. Ось одне із запитань, які я ставив собі, сидячи, лежачи в ліжку в дешевому готелі однієї ночі, думаючи над своїм вчинком: як це сталося зі мною? У мене були цінності. Пам'ятаєте, під час однієї з минулих лекцій я попросив вас описати свої пріоритети і подумати, які цінності важливі для вас. Сім'я була такою важливою для мене! Як же я міг порушити важливі кордони і зробити те, що могло загрожувати моїй власній родині, моєму власному шлюбу? Тепер, з милости Божої, моя дружина і моя сім'я простили мене. І потім, за дивовижною Божою благодаттю, я пройшов через увесь процес відновлення всередині нашої деномінації зі старійшинами в церкві, у якій здійснював служіння. Зрештою, я був відновлений у служінні. І я глибоко вдячний Богу за те, що Він знову дав мені шанс. Але, таким чином, я познайомився з темною стороною лідерства. Мого лідерства. І незалежно від того, чи є ви лідером християнської організації або нехристиянської організації, ви маєте усвідомлювати існування темної сторони.

Отже, на цій лекції та на наступній я хочу поговорити про те, звідки це з'явилося у світі, і як із цим боротися? Що робити з темною стороною? Як ви це долаєте? Це істини, які, як я вважаю, вам дуже важливо знати. Це поняття, які стали для мене дуже важливими.

Перше питання, яке потрібно обговорити: звідки це з'явилося? Як до нас потрапила ця темна сторона? Що ж, у цієї темної сторони є теологічна причина, принаймні в моїй теологічній системі. Одним із понять, які є дуже важливими для людей, було визнання того, що називається повною зіпсованістю. Це не означає, що ми настільки погані, наскільки це можливо, але в усіх нас усередині є схильність до зла, схильність до егоїзму і схильність служити силі на неправильному боці. І це жахливо. Павло говорить про це в сьомому розділі Послання до Римлян. Це,

уринок, на який ви маєте подивитися уважно і вивчити дуже добре. Павло каже: «Я не роблю те, що хочу». Це – Павло, апостол, каже: «Бо не роблю я доброго, що хочу, але зле, чого не хочу, це чиню. Коли ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це виконую, але гріх, що живе в мені.». І тоді він вигукує: « Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті?» І потім він починає восьмий розділ, перший вірш: «Тож немає тепер жадного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі не за тілом, а за духом». Навіть Павло визнав, що є ця боротьба. Я знаю, що є різні думки з питання про те, чи розмірковував Павло над ситуацією, яка була в нього до навернення, чи він боровся з цим усе життя. Я особисто вважаю, що це була боротьба, з якою він стикався весь час, тому що кожна людина, яка була чесною зі мною, а я з ними, визнавала, що є такі сфери боротьби, де є темна сторона. Одна з причин, чому ми всі маємо таку боротьбу, або одна з відповідей на запитання, яким чином цей «темний бік» потрапив у нас, полягає в нашому народженні від грішних людей. Адам і Єва, наші прабатьки, вирішили не підкорятися Богу і Його заповіді щодо дерева пізнання добра і зла. Вони обрали пізнання зла. І в наслідку виник важіль, який став впливати на весь людський рід. У третьому розділі книги Буття ми читаємо про це гріхопадіння. І потім у четвертому розділі ми читаємо про наслідки непослуху – Каїн вбиває Авеля. Знову і знову, заглядаючи в Писання, ви будете виявляти нездатність людства чинити правильно. Так відбувається і сьогодні. В історії людства є всілякі свідчення того, як ми можемо поліпшити різні технології, розвинути нашу здатність щось робити. Але, при цьому, також збільшилася здатність людей вбивати один одного у війнах, здатність труїти один одного хімічною зброєю, або здатність різати людей, залякувати їх.

Як гріх туди потрапляє? Цю діаграму представив Маслоу. Багато років тому він припустив, що існує піраміда людських потреб. Пізніше ця теорія була перевірена й отримала підтвердження. Теорія стверджує, що ви маєте задовольнити свої потреби на першому рівні, перш ніж ви зможете задовольнити свої потреби наступного рівня, а також перш ніж ви будете готові розвивати свою особистість на останньому, вищому рівні. Отже, ви бачите, що в основі цієї піраміди розташовані фізіологічні потреби. Іншими словами, це потреба в їжі, в одязі, у воді для пиття, у місці для сну, у відчутті того, що ви здорові. Усі ці основні фізіологічні потреби мають якимось чином задовольнитися у вашому житті, перш ніж ви зможете відчувати почуття безпеки та захищеності.

І тільки тоді ви потрапите на наступний рівень. Отже, є перший рівень, перші потреби мають бути задоволені в той час, поки ви ще дитина. Далі другий рівень – це рівень відчуття безпеки. Тут вказані такі види безпеки: тіла, можливості заробити кошти, використання ресурсів,

моральності, сім'ї, здоров'я, власності. Ми влаштовані так, що люди, з якими ми стикаємося, стають частиною сім'ї. І ми знаходимо в цьому сенс, виявляємо, що наші потреби задоволені. Ми виявляємо, що є частиною чогось більшого, ким ми є, і що нас люблять. Ми є частиною групи людей, які бажають нам добра. Це все частина другого рівня, рівня відчуття безпеки. І якщо ця частина функціонує, то ми можемо рухатися далі. Якщо ні, то в нас буде пригніченість, відчуття невпевненості, що зробить нас уразливими.

У мене є одинадцять онуків, двоє з них були усиновлені в Етіопії. Мій син і його дружина усиновили двох зі своїх п'яти дітей. І ті, й інші - чарівні діти, але двоє виросли в дитячому будинку. Їхні основні фізіологічні потреби задовольнялися там. У них була їжа, у них було місце для сну, про них піклувалися. Але потреби наступного рівня в притулку не могли бути задоволені, тому що сироти не мали почуття прихильності до кого-небудь. На ранньому етапі нашого людського розвитку нам необхідне почуття прихильності, належності до когось. І якщо ми цього не маємо, то матимемо почуття недостатності або неповноцінності. Один з усиновлених уже трохи подорослішав, і мій син та його дружина помітили, що йому потрібне додаткове відчуття безпеки в житті. Вони постаралися знайти способи забезпечити його всім необхідним. І вони зробили це дуже добре. Хоча, на початку, цьому хлопчикові було дуже важко. І це той фактор, з яким йому ще доведеться поборотися протягом свого життя.

Щойно потреби другого рівня будуть задоволені, ви можете перейти до третього рівня – рівня любови та належності: до дружби, сім'ї, сексуальної близькості для тих із вас, хто перебуває у шлюбі. Ви маєте дати людині відчуття, що з вами вона перебуває в безпеці, перш ніж людина зможе зрозуміти, що ви її любите.

І щойно ви відчуєте, що вас люблять, що хтось беззастережно піклується про вас, тоді ви можете перейти до наступної потреби, яка полягає в самоповазі, у впевненості досягнення мети у вашому житті, у тому, що вас поважають інші, і тому ви самі здатні поважати інших.

І коли цього буде досягнуто, ви зможете перейти до вищої частини, яка називається самореалізацією. Іншими словами, це рівень, на якому проявляються моральність, творчість, спонтанність і розв'язання проблем, відсутність упереджень, ви не будете дивитися на людей зверхньо, правильно сприйматимете факти тощо. Ще раз повторю, що теорія, на якій ґрунтується ця схема, полягає в тому, що, якщо ви втрачаєте щось на будь-якому рівні, у вашій особистості є прогалина, є брак того, ким ви є або ким бажаєте бути. Це робить вас уразливим для атаки ворога. Ви маєте знати про це. Як це виглядає в житті людей?

Це проявляється в невпевненості. Можливо, хтось просто боїться зробити наступний крок, бо боїться образити людей. Одного з моїх знайомих, у дитинстві мати постійно критикувала. У результаті в нього просто немає впевненості що-небудь робити. Коли ми разом із ним працювали над кількома проєктами з благоустрою будинку, він завжди боявся щось зробити, бо міг зробити це неідеально. У нього сформувалася невпевненість на базовому рівні. Як виявилось, коріння цієї проблеми походить із сім'ї, в якій він ріс. У попередніх лекціях, коли ми говорили про те, що формує вас як лідера, я трохи згадав про важливість вашої рідної сім'ї та її вплив на вас. Ми помічаємо, що через деякі недоліки виховання ми не можемо мати почуття власної гідності.

Крім почуття невпевненості у вас **може розвинутися перфекціонізм.** Інакше кажучи, ви не можете зробити що-небудь неідеальне, тому що це якось негативно позначиться на вас. Ви зазнаєте невдачі. Я знаю це на особистому прикладі. Завжди є страх, що хтось піддасть мене критиці, якщо я буду неідеальним.

Самотність. Коли у вашому житті є прогалина в одній із цих сфер розвитку, ви почуватиметеся так, наче опинилися на вершині полюса на цілковитій самоті. І не дивно, що в опитуванні, проведеному серед пасторів, багато хто з них вказав, що відчуваються самотніми, бо не можуть довіряти іншим людям. Ми обпеклися в якийсь момент, коли намагалися задовольнити потребу на одному з цих рівнів. У підсумку, потреба залишилася незадоволеною і тепер ми не бажаємо ні з ким ділитися своїм сокровенним. Як наслідок – ми дуже самотні.

Бажання догодити всім людям. Я знаю про це з особистого досвіду. У мене був батько, який ображав мене словесно, а інколи й фізично, який ніколи не схвалював мої дії і не підбадьорював мене. У мене є шість братів і сестра, яка нещодавно померла. Коли ми говорили з братами про батька, ми всі вирішили простити його через те, що розуміємо, що він сам страждав від деяких обмежень і фізичного болю, з яким він мав справу значну частину свого життя. Ми визнаємо, що ці фактори вплинули на його поведінку. Мені було важко спілкуватися з ним через те, що він давав нам завдання, але не говорив, як це робити. Я пам'ятаю, як у десятирічному віці він дав мені завдання зацементувати доріжку між будинком і гаражем, і не сказав, як це зробити. Я змішую цемент, не знаючи, як це зробити, і намагаюся якось скласти його в купу. Не вийшло. У мене нічого не вийшло! А потім нас критикували, якщо ми не зробили все правильно. У результаті в мене розвинулася потреба у схваленні людей. Звичайно ж люди не завжди розуміли, що мені чогось бракувало. Коли я усвідомив це, мені довелося працювати над собою і шукати відповідні способи отримати необхідні мені схвалення і підтримку.

Звинувачення інших людей. Також люди, у яких чогось не вистачає в розвитку особистості, часто шукають когось іншого, кого можна звинуватити. Вони просто не можуть узяти на себе провину. Отже, вони шукатимуть когось іще: «Ні, це його вина! Це її вина!» Або, якщо щось ще піде не так, вони не візьмуть на себе відповідальність, але перекладуть провину на когось іншого і зроблять із себе жертву. Це ті люди, які самі створять собі упередження і будуть вести інших до прийняття своїх упереджень. Ось звідки багато років тому в Сполучених Штатах з'явилися люди, які брали участь у повішенні чорношкірих американців. Ви можете ненавидіти когось, тому що весь час шукаєте жертв.

Утиск прав інших людей. Інакше кажучи, невпевнена в собі людина не може дати іншим людям право щось робити самотійно або робити власний вибір. Вона вважає, що змушена все тримати у своїх руках і всю владу залишити за собою.

Маніпуляція. Замість того, щоб намагатися вести за собою людей, ви маніпулюєте ними, щоб отримати те, що хочете. Насправді ви абсолютно байдужі до них.

Прагнення завжди довести свою правоту.

Недовіра.

Зарозумілість. Цікаво, що невпевненість у самому собі часто є однією з причин, які викликають у людині зарозумілість. Будучи невпевненим у собі, ви прагнете показати, наскільки ви важливіші за людей, які вас оточують.

Не щирість. Наскільки це характерно для багатьох церков і організацій сьогодні? Це – одна з головних причин того, що люди натовпами йдуть із церков. Одна з якостей, якої нам не вистачає, – це щирість, це справжність. Що шукає нове покоління? Вони шукають того, хто скаже, що в реальному житті ми маємо реальні проблеми. І я звичайна людина. Я не супермен. Я не безгрішна людина. Спілкуючись із вами, я не прикидаюся. Я реальна людина. Ви знаєте, з чим я борюся і як шукаю Бога в даний момент.

Самозречення і самобичування. Часто люди карають самі себе. Коли щось відбувається, вони завжди звинувачують себе і карають себе. Іноді люди просто не зізнаються собі в цьому. Вони навіть заперечуватимуть, що в них є якісь проблеми.

Підбиваючи підсумок, можу сказати, що це далеко не радісна лекція. Але я сподіваюся, що вона виявилася корисною для вас. Думаю, що цей матеріал дасть вам змогу поглянути на себе з іншого боку. На наступному занятті ми збираємося перейти до питання «Що нам із цим робити?». Ми розуміємо, що в кожного з нас є схожі проблеми. Ніхто з нас не уникнув цього. Ця частина міститься всередині вас, тому що ви – частина

занепалого людського роду. І у вас є ця схильність до зла. Що ви будете робити з цього приводу? На наступному занятті я хочу поговорити про те, що ви можете зробити, щоб здобути перемогу, щоб темна сторона не перемогла. Любов, яку ви відчуваєте до Бога, і любов, яку ви відчуваєте до Його народу, – ось що допоможе нам перемогти.